

บทที่
3

นิติกรรม-สัญญา

สาระการเรียนรู้

A cartoon illustration of a man with a beard and mustache, wearing a yellow t-shirt and blue pants. He is standing with his hands clasped in front of his chest, looking thoughtful. Above his head is a large white speech bubble containing a black question mark. The background is dark blue with white dashed lines radiating from the speech bubble.

1. นิติกรรม

- ความหมายและลักษณะของนิติกรรม
- วัตถุประสงค์ของนิติกรรม
- แบบของนิติกรรม
- ความสมบูรณ์ของนิติกรรม
- หลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องการแสดงเจตนาในการเข้าทำนิติกรรม

2. สัญญา

- ความหมายของสัญญา
- คำมั่น
- สัญญาต่างตอบแทนกับสัญญาไม่ต่างตอบแทน
- มัดจำกับเบี้ยปรับ
- การเลิกสัญญา

1. นิติกรรม

“นิติกรรม”

นิติกรรมจัดเป็นบ่อเกิดแห่งหนึ่ง
ลักษณะหนึ่งที่เกิดจากความสมัครใจของ
บุคคล โดยความหมาย และลักษณะของ
นิติกรรมปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ บรรพที่ 1

1. นิติกรรม

ความหมายและลักษณะของนิติกรรม

“นิติกรรม หมายความว่า การใด ๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อเปลี่ยนแปลงโอน สงวนหรือระงับซึ่งสิทธิ”

| ► นิติกรรมมีองค์ประกอบอยู่ 5 ประการ คือ

1. การใด ๆ หมายถึงการกระทำของบุคคลซึ่งกฎหมายไม่ระบุว่ามิก็คน ดังนั้นคนเพียงคนเดียว ก็สามารถทำ นิติกรรมได้
2. กระทำลงโดยชอบด้วยกฎหมาย
3. กระทำด้วยความสมัครใจ คือไม่มีใครมาบังคับ ชูเชื้อน หรือทำให้ลุ่มหลงมัวเมาขาดสติ
4. มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ คือการเคลื่อนไหวแห่งสิทธิจากการทำนิติกรรมซึ่งต่างจากสิทธิหน้าที่ในเรื่องละเมิดจัดการงานนอกสั่ง หรือลามิควรได้
5. กระทำเพื่อจะก่อเปลี่ยนแปลงโอน สงวนหรือระงับซึ่งสิทธิซึ่งรวมแล้วเรียกว่า การเคลื่อนไหวแห่งสิทธิ

1. นิติกรรม

📍 วัตถุประสงค์ของนิติกรรม 📍

- | ▶ **1. การนั้นเป็นการต้องห้ามตามกฎหมาย** กล่าวคือ บุคคลสามารถจะทำนิติกรรมใดก็ได้ เว้นแต่นิติกรรมนั้นจะต้องห้ามตามกฎหมาย เช่น ขายยาเสพติด ขายอาวุธสงคราม
- | ▶ **2. การนั้นเป็นการพ้นวิสัย** คือไม่มีทางที่บุคคลใด ๆ จะทำให้การนั้นสำเร็จได้ เช่น ตกลงจ้างคน มาฝึกให้ลิงสามารถพูดภาษามนุษย์ได้
- | ▶ **3. การนั้นขัดต่อความสงบเรียบร้อย** กล่าวคือ นิติกรรมนั้นจะก่อให้เกิดความวุ่นวายหรือกระทบความสงบของประชาชน
- | ▶ **4. การนั้นขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน** เช่น จ้างให้เดิน เปลือยกายการทำสัญญายินยอม ให้คู่สมรสมีคู่ครองได้หลายคน

1. นิติกรรม

📍 แบบของนิติกรรม 📍

- ▶ 1. แบบของนิติกรรมที่**ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่** ยกตัวอย่าง เช่น การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ การจำนอง การให้อสังหาริมทรัพย์
- ▶ 2. แบบของนิติกรรมที่**ต้องทำเป็นหนังสือ** ซึ่งคำว่าทำเป็นหนังสือนี้ต่างจากคำว่ามีหลักฐานเป็นหนังสือ เพราะคำว่าทำเป็นหนังสือเป็นเรื่องแบบของนิติกรรม หากไม่ทำผลจะเป็นโมฆะ ก็เท่ากับว่านิติสัมพันธ์ไม่เกิดขึ้น
- ▶ 3. แบบของนิติกรรมที่**ต้องจดทะเบียนต่อเจ้าหน้าที่** เช่น การจัดตั้งบริษัท
- ▶ 4. แบบของนิติกรรมที่**ต้องทำเป็นหนังสือต่อเจ้าหน้าที่** เช่น การทำพินัยกรรมฝ่ายเมือง หรือเอกสารลับ

1. นิติกรรม

ความสมบูรณ์ของนิติกรรม

- ▶ **1. นิติกรรมที่สมบูรณ์** หมายความว่า นิติกรรมที่ก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์คือมีการเคลื่อนไหวก่อให้เกิดสิทธิ เช่น นายแดงซื้อกล้วยเดี่ยวจากนายดำ นายแดงมีสิทธิรับประทานกล้วยเดี่ยวและนายดำมีสิทธิเรียกเอาเงินจากนายแดง
- ▶ **2. นิติกรรมที่เป็นโมฆะ** หมายความว่า นิติกรรมนั้นเสียเปล่าไม่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวก่อให้เกิดสิทธิ เช่น นายแดงซื้อเฮโรอีนจากนายดำ นายแดงไม่ยอมจ่ายเงิน นายดำจะเรียกเอาเงินจากนายแดงไม่ได้
- ▶ **3. นิติกรรมที่เป็นโมฆียะ** หมายความว่า นิติกรรมนั้นสมบูรณ์จนกว่าจะมีการบอกล้างให้เป็นโมฆะ ซึ่งหากเราพิจารณาจากความหมายของนิติกรรมที่เป็นโมฆียะ จะเห็นว่าเป็นนิติกรรมที่สมบูรณ์ ดังนั้น ความเคลื่อนไหวก่อให้เกิดสิทธิยังคงเกิดขึ้นเหมือนนิติกรรมที่สมบูรณ์

1. นิติกรรม

🕒 หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับเรื่องการแสดงเจตนาในการเข้าทำนิติกรรม 🕒

- | ▶ **1. เจตนาลวง** หมายถึง เจตนาที่แสดงขึ้นมาเพื่อลวงหรือไม่ตรงกับเจตนาที่แท้จริง
- | ▶ **2. นิติกรรมอำพราง** หมายถึง การทำนิติกรรมหนึ่งอำพรางอีกนิติกรรมหนึ่ง กฎหมายให้นำนิติกรรมที่ถูกอำพรางมาใช้บังคับ
- | ▶ **3. การสำคัญผิดในสาระสำคัญ**
- | ▶ **4. นิติกรรมที่สำคัญผิดในคุณสมบัติ**
- | ▶ **5. การแสดงเจตนาที่ถูกกลฉ้อฉล** คำว่ากลฉ้อฉล หมายความว่า การใช้อุบายล่อลวงให้อีกฝ่ายหนึ่งหลงเชื่อ
- | ▶ **6. การแสดงเจตนาเพราะถูกข่มขู่**

2. สัญญา

ความหมายของสัญญา

“สัญญา”

หมายถึง นิติกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 ฝ่าย
ขึ้นไปตกลงทำกัน โดยฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ทำคำ
เสนอ และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ทำคำสนองใน
คำเสนอนั้น และสัญญาจะเกิดขึ้นเมื่อคำ
เสนอตรงกับคำสนอง แต่บางครั้งคำสนอง
ที่ไม่ตรงกับคำเสนอ อาจจะเป็นคำเสนอขึ้น
ใหม่ก็ได้

2. สัญญา

📍 คำมั่น 📍

- ▶ 1. ผู้ที่ให้คำมั่นต้องให้รางวัลแก่ผู้ที่กระทำการสำเร็จแม้ว่าผู้นั้นจะไม่ได้ทำเพราะเห็นแก่รางวัล
- ▶ 2. ถ้ายังไม่มีผู้ใดทำสำเร็จตามคำมั่น อาจถอนคำมั่นด้วยวิธีการเดียวกันกับที่โฆษณา ถ้าทำไม่ได้ก็ให้ใช้วิธีอื่นได้แต่การใช้วิธีอื่นนี้ก็ให้ถือว่าการถอนคำมั่นจะสมบูรณ์เฉพาะคนที่รู้เท่านั้น
- ▶ 3. ถ้าเป็นคำมั่นที่มีกำหนดเวลาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าได้สละสิทธิถอนคำมั่นก่อนกำหนดเวลา แปลว่าเมื่อยังไม่ถึงกำหนดเวลาก็ให้สันนิษฐานก่อนว่าคำมั่นยังไม่มี การถอน
- ▶ 4. ถ้ามีคนทำได้ตามคำมั่นหลายคน คนทำได้ก่อนมีสิทธิรับรางวัล
- ▶ 5. ถ้ามีคนทำ ได้หลายคนพร้อมกันก็ให้แบ่งรางวัลเท่า ๆ กัน แต่ถ้าโดยสภาพของรางวัล เป็นทรัพย์สินที่แบ่งไม่ได้ก็ให้จับสลาก

2. สัญญา

📍 คำมั่น 📍

2. สัญญา

สัญญาต่างตอบแทนกับสัญญาไม่ต่างตอบแทน

1. สัญญาต่างตอบแทน หมายถึง สัญญาที่คู่สัญญาทั้ง 2 ฝ่าย มีสิทธิหน้าที่ต่อกันและกัน

ตัวอย่าง

“นายแดงขายนาฬิกาให้นายดำ”

พิจารณา : นายแดง

สิทธิของนายแดง : นายแดงมีสิทธิได้รับการชำระเงินจากนายดำ

หน้าที่ของนายแดง : นายแดงมีหน้าที่มอบนาฬิกาให้นายดำ

พิจารณา : นายดำ

สิทธิของนายดำ : นายดำมีสิทธิเรียกให้นายแดงส่งมอบนาฬิกาแก่ตน

หน้าที่ของนายดำ : นายดำมีหน้าที่ต้องชำระเงินแก่นายแดง

2. สัญญา

📍 สัญญาต่างตอบแทนกับสัญญาไม่ต่างตอบแทน 📍

▶ 2. สัญญาไม่ต่างตอบแทน หมายถึง สัญญาที่คู่สัญญามีหน้าที่ต่ออีกฝ่ายหนึ่งแต่อีกฝ่ายหนึ่งไม่มีหน้าที่

ตัวอย่าง

“นายฟ้าฝากกระเป๋าสตางค์ไว้กับนายม่วง”

นายม่วงมีหน้าที่ต้องดูแลกระเป๋าสตางค์ให้นายฟ้าแต่นายฟ้าไม่มีหน้าที่ใด ๆ ต่อนายม่วง

“นายครามให้เงินนายเทา”

นายครามมีหน้าที่ให้เงินนายเทาแต่นายเทาไม่มีหน้าที่ใด ๆ ต่อนายคราม

2. สัญญา

มัดจำกับเบี้ยปรับ

มัดจำ หมายถึง สิ่งที่มอบไว้ให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเมื่อเข้าทำ สัญญาเพื่อเป็นการประกัน การที่จะปฏิบัติตามสัญญานั้น ซึ่งมัดจำกฎหมายใช้คำว่า “**สิ่ง**” ดังนั้น มัดจำจะเป็น เงินหรือสิ่งของก็ได้ แต่ต้องมีการมอบให้ไว้แก่กัน

▶ ผลของการวางมัดจำ มีดังนี้

1. กรณีฝ่ายที่วางมัดจำไม่ปฏิบัติตามสัญญาหรือกรณีไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ เพราะเหตุการณ์ที่ฝ่ายที่วางมัดจำต้องรับผิดชอบ อีกฝ่ายมีสิทธิรับมัดจำ
2. กรณีฝ่ายที่รับมัดจำไม่ปฏิบัติตามสัญญาหรือกรณีไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้เพราะเหตุการณ์ที่ฝ่ายที่รับมัดจำต้องรับผิดชอบ ต้องส่งคืนมัดจำ
3. กรณีที่ปฏิบัติตามสัญญาได้ให้คืนมัดจำหรือเอามัดจำเป็นการชำระหนี้บางส่วน

2. สัญญา

มัดจำกับเบี้ยปรับ

เบี้ยปรับ หมายถึง เงินที่คู่สัญญาตกลงจะให้อีกฝ่ายหนึ่ง หากไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้อง หรือผิดนัดชำระหนี้ โดยกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

1. หากลูกหนี้ตกลงจะใช้เบี้ยปรับหากตนไม่ชำระหนี้ ถ้าเจ้าหนี้จะเรียกเอาเบี้ยปรับแทนการชำระหนี้ก็เป็นอันขาดต่อสิทธิเรียกร้องให้ชำระหนี้
2. หากลูกหนี้ตกลงจะให้เบี้ยปรับเมื่อตนชำระหนี้ไม่ถูกต้อง เช่น ชำระหนี้ไม่ตรงตามเวลา นอกจากจะเรียกให้ชำระหนี้จะเรียกเอาเบี้ยปรับด้วยก็ได้
3. ถ้าเบี้ยปรับสูงเกินส่วน ศาลจะลดจำนวนเป็นจำนวนพอสมควรได้

2. สัญญา

การเลิกสัญญา

1. กรณีในสัญญามีข้อกำหนดให้เลิกสัญญา การเลิกสัญญาทำได้โดยฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนาเลิกสัญญาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง และอีกฝ่ายหนึ่งตอบรับเจตนา นั้น แปลว่าทั้งสองฝ่ายต้องให้ความยินยอมเลิกสัญญา

2. ถ้าฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ อีกฝ่ายหนึ่งต้องกำหนดระยะเวลาให้ชำระหนี้พอสมควร และเมื่อถึงกำหนดเวลาแล้วยังไม่มีการชำระหนี้ ก็ให้เลิกสัญญาได้

3. ถ้าเป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ว่าโดยสภาพแล้วการชำระหนี้ ณ เวลาที่กำหนดไว้เป็นลักษณะสำคัญ

4. การชำระหนี้เป็นพ้นวิสัย อันโทษลูกหนี้ได้ เจ้าหนี้บอกเลิกสัญญาได้

สรุป

นิติกรรม เป็นบ่อเกิดแห่งหนี้ลักษณะหนึ่งอันเกิดจากความสมัครใจของบุคคล กฎหมายจึงได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการแสดงเจตนาของบุคคล และกำหนดผลทางกฎหมายให้สมบูรณ์ขึ้น เมื่อมีการแสดงเจตนาที่วิปริตผิดเพี้ยนไป เช่น การสำคัญผิด การถูกฉ้อฉล การถูกข่มขู่ ส่วน**สัญญา** คือการที่บุคคลสมัครใจเข้าผูกมัดตนในภาระหน้าที่หนึ่งกับอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามสัญญา กฎหมายจึงกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ไว้ เช่น เรื่องมัดจำ เบี้ยปรับ

